

leeftijd **59**

opleiding **1981-1987 studie dierenarts**

carrière **1987-1991 docent Universiteit**

Utrecht, promotieonderzoek klinische mastitis,

1991-1999 dierenarts en docent Universiteit Utrecht,

1999-2013 hoogleraar Quality Milk Production, Cornell

University VS, 2013-2017 veterinaire directeur GD,

2017-heden algemeen directeur GD

**‘Het is de vraag of we
verder terug kunnen
met de inzet van antibiotica’**

Jubilerende GD heeft internationale ambitie

Samenwerken en vertrouwen staan aan de basis van het honderdjarig bestaan van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Het zijn nog altijd de kernwaarden van GD volgens de algemeen directeur Ynte Schukken. Inmiddels zijn er wel internationale ambities. 'We kijken naar vergaande samenwerking of eventuele overnames in het buitenland.'

TEKST JAAP VAN DER KNAAP

Een uur en veertig minuten. Dat is het strakke tijdspad waaraan Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) in Deventer zich exact moet houden voor het bezoek van koning Willem Alexander. Twee dagen voor het koninklijke bezoek heeft algemeen directeur Ynte Schukken van GD zijn welkomtspeech nagenoeg klaar: op de uitgeprinte versie op de hoek van de tafel zijn enkele woorden oranje gearceerd en staan nog een paar handgeschreven kriebels.

'Ik moet de speech vanavond nog even hardop oefenen om te bekijken of ie niet te lang is', zo wijst Schukken naar de notities. 'Het is ongekend hoeveel energie er bij de voorbereidingen van zo'n koninklijk bezoek vrijkomt bij onze medewerkers. Dat is fantastisch om te merken, iedereen is enorm trots op onze organisatie.'

De koning komt ter ere van het honderdjarig bestaan van GD. Waar gaat uw welkomtspeech over?

'In mijn welkomstwoord meld ik dat GD al sinds de start in 1919 werkt op basis van samenwerking en vertrouwen. Destijds stelden Friese bestuurders van zuivelfabrieken en het Fries-Hollandse stamboek dat het uitbannen van rundertuberculose positief zou zijn voor de boeren, voor de verkoop van vee en zuivelproducten en de volksgezondheid.'

'In zeven voorwaarden beschreven ze hoe een gezamenlijke organisatie eruit zou

moeten zien om de bestrijding op te pakken. Daarmee legden ze het fundament voor de huidige GD. De samenwerking ging van start, omdat beide partijen het nut zagen van de aanpak van dierziekten. Het is nog steeds de basis van GD: samenwerken om draagvlak en vertrouwen te creëren voor gezamenlijke dierziektebestrijding.'

Dierziekten aanpakken is toch vanzelfsprekend?

'Dat is minder gangbaar dan je denkt. Ik heb vijftien jaar in de VS gewerkt, waar er veel minder coöperatief wordt gedacht. Samen met een team, een soort mini-GD, werkten we aan het verbeteren van de melkwaliteit. Daar stond vooral de aandacht voor de individuele boer met een mindere melkwaliteit centraal. Er werd veel minder in het collectieve belang gedacht. Juist dat collectieve denken dat de hele sector er qua afzet en imago beter van wordt wanneer de gezondheidsstatus op een hoger plan ligt, maakt Nederland uniek.'

Collectief dierziekten bestrijden zorgt regelmatig voor discussie.

'Dat klopt, het is vaak wel een maatje ingewikkelder. Maar het gaat om het langetermijnperspectief. Zeker bij infectieziekten ben je nergens als je de bestrijding niet collectief aanpakt. Nederland is voorloper bij het gezamenlijk aanpakken van dierziekten.'

In België en Duitsland zijn ze toch al veel verder met de aanpak van ibr en bvd?

'Bij ibr en bvd zijn sommige landen inderdaad verder, maar we lopen hier ontzettend voorop bij de bestrijding van para-tbc en salmonella. Het kan bij sommige dierziekten nog beter, maar ik zou ons over alle dierziekten heen wel een rapportcijfer 8 willen geven.'

'Goede diergezondheid geeft een license to produce in ons eigen land, maar draagt ook bij aan ons imago in het buitenland. Als we melkpoeder in China willen verkopen met mooie plaatjes van weidegang, dan horen daar ook gezonde koeien bij.'

Zou de overheid niet beter een leidende rol kunnen krijgen door bestrijdingsprogramma's te verplichten?

'Verplichten door de overheid zal wellicht sneller zorgen voor een vrije status, maar werkt wel demotiverend in de ondernemersvrijheid. Wanneer je het zelf als sector kunt regelen en organiseren, dan is dat alleen maar mooi. Al kan het soms nodig zijn dat de overheid een rol krijgt.'

'Zelf aan de slag geldt ook voor ziekten die nu tussen wal en schip raken: vanuit de overheid is bestrijding niet verplicht, maar ze kunnen wel voor forse schade zorgen. Neem de mycoplasma-uitbraak in Nieuw-Zeeland. Massaal koeien ruimen, zoals daar nu gebeurt, is maatschappelijk en financieel niet wenselijk. Het zou goed zijn als we de risico's van het opduiken van dit soort ziekten in Nederland in kaart brengen.'

Is GD voorbereid op een eventuele snelle opsporing van zo'n nieuwe dierziekte?

'Absoluut. In het kader van de diergezondheidsmonitoring, die we in opdracht van het ministerie van LNV voor de diersectoren uitvoeren, hebben we de dienst "Veekijker". Dat is een monitoringsprogramma waar dierenartsen en veehouders afwijkende aandoeningen bij hun dieren kunnen melden. Als we in een bepaalde regio afwijkende signalen krijgen, dan gaan we poolshoogte nemen: is het toeval of is er echt iets aan de hand? Daarnaast monitoren we

verschillende informatiestromen, zoals melkproductie, diersterfte en vruchtbaarheid, die we combineren met informatie uit gegevens van pathologisch onderzoek. Zeker bij een besmettelijke aandoening is het belangrijk dat je er zo snel mogelijk bij bent om snel te kunnen handelen.'

Wat zijn de uitdagingen voor de komende jaren?

'Transparantie wordt een belangrijker item. Dat betekent niet alleen dat de staldeuren open moeten blijven, maar dat we ook open moeten zijn over de aanwezigheid van ziekten. Daar moet je pro-actief over communiceren. Neem de ophef over kalversterfte. Het verhaal achter de cijfers is complex. Omdat we diersterfte als GD in het kader van diergezondheidsmonitoring bijhouden, kun je aantonen hoe het daadwerkelijk zit en het verhaal uitleggen. Dat wordt steeds belangrijker.'

In de missie van GD staat dat de organisatie betrouwbaar, innovatief en toonaangevend wil zijn. Wat gaat de veehouder daarvan merken?

'GD voldoet aan de hoogste kwaliteitseisen, we hanteren de hoogste ISO-normeringen voor onze activiteiten. Dat vinden we enorm belangrijk, omdat de kwaliteit van de 5 miljoen labbepalingen die we jaarlijks doen, te borgen moet zijn. Veehouders moeten ervan uit kunnen gaan dat onze uitslagen kloppen. We investeren daar fors in, ook in nieuwe technieken om analyses sneller en beter te kunnen doen. Dat maakt ons wellicht niet de goedkoopste, maar we willen wel de eerste en zeker ook de beste zijn.'

Waarom is innovatie zo belangrijk?

'We investeren veel in onderzoek, jaarlijks leveren onze onderzoekers zeker veertig wetenschappelijke publicaties. Dat zorgt voor internationale erkenning en het levert ook nieuwe producten op. Neem de recent gelanceerde tankmelktest op de aanwezigheid van antistoffen voor de ziekte van Mortellaro. Dat is wereldwijd uniek en geeft de melkveehouder eenvoudig een beeld van de ziektesituatie in zijn stal.'

Een scherpe kostprijs van GD-producten is voor veehouders wel belangrijk.

'Onze onderzoeksafdeling is groot en kostbaar, maar levert wel diensten op waardoor de Nederlandse veehouderijsector voorop kan lopen. Dat hebben onze bestuurders

ook beaamd. Daarom hebben we een doel afgesproken dat we de jaarlijkse omzet van GD willen vergroten van momenteel ongeveer 60 miljoen naar een richtgetal van 100 miljoen over een aantal jaren. Met een grotere omzet kun je de kosten van onderzoek spreiden.'

'GD is financieel gezond en maakt jaarlijks 2 tot 3 procent winst. Dat willen we graag zo houden. Voor het vergroten van de omzet kijken we naar meer samenwerking of eventuele overnames in het buitenland, maar wellicht kunnen we nationaal ook voor of juist achter aan de keten meer betekenen.'

Op welke activiteiten in de keten doelt u?

'Dan moet je denken aan onderzoek in voer of uitbreiden van onze activiteiten aan de slachtlijn.'

Als laatste vraag: hoe verhouden diergezondheid en de inzet van antibiotica zich momenteel?

'Dat sommige sectoren 70 procent minder antibiotica gebruiken, is prachtig, maar ik vraag me wel af of we verder terug kunnen. Wat zijn de kosten en de gevolgen voor dierwelzijn en productie bij een verdere daling? Aan de andere kant remt de inzet van antibiotica de innovatie. Koeien droogzetten met antibiotica was tientallen jaren de norm. Toch heeft het mij verrast hoe goed de Nederlandse melkveehouders hun management rondom droogzetten wisten aan te passen. Het reduceren van droogzetantibiotica heeft nauwelijks tot meer uierontsteking en afvoer geleid. Ik vind dat echt een prestatie.'

'Gezonde dieren een nationaal belang' naslagwerk over 100 jaar Gezondheidsdienst voor Dieren

In opdracht van GD verdiepte Reimer Strikwerda zich vijf jaar lang in de geschiedenis van de Gezondheidsdienst voor Dieren. De oud-hoofdredacteur van Veeveelt schrijft in een lijvig boek over de start van dierenarts Anne Veenbaas, die in 1919 opdracht kreeg om rundertuberculose in Friesland terug te dringen. Opvallend is de grote rol die stamboeken en ki-organisaties bleven spelen in de honderdjarige geschiedenis van GD. Diverse boerenbestuurders zetten zowel bij de ki-organisaties als bij GD de lijnen uit. Het boek toont dat het bestrijden van veel dierziekten als gevolg van een eenvoudige overdracht in de krappe grupstallen of het uitblijven van hygiëne dikwijls jaren duurde.

Zo werd tuberculosevrij vee het richtpunt in 1919, maar het was pas in de jaren vijftig dat de ziekte echt uit beeld verdween. Uitbannen van abortus Bang volgde in de jaren zestig, alsook de nationale aanpak van de runderhorzel, mkz en varkenspest. Van recenter datum zijn bestrijdingsprogramma's voor Q-koorts, para-tbc, ibr en bvd. Ook het noodzakelijk omvormen van GD – als gevolg van het terugtrekken van de overheid en het opheffen van het Landbouwschap en de productschappen – naar een zelfstandige en financieel gezonde organisatie komt aan bod. 'Stevige kost' is het wel: het bijna twee kilo zware boek moet vooral gezien worden als uitgebreid naslagwerk.